

# Kvinnan som räknade sig fri

---

## Berättelse

---

Sonja Kovalevsky föddes 1850 i Moskva i Ryssland. Redan som barn älskade hon matematik. Det berättas att väggarna i hennes rum var täckta med gamla föreläsninganteckningar, vilket gjorde att hon tidigt mötte konstiga formler och tecken. Men det fanns ett stort problem: i Ryssland fick kvinnor inte studera vid universitetet.

För att komma runt det hindret valde Sonja en ovanlig lösning. År 1868 gifte hon sig med Vladimir Kovalevsky. Äktenskapet var först bara på papperet, men det gav henne rätt att resa utomlands. Trots att hon nu var i Tyskland fick hon ändå inte gå på de offentliga föreläsningarna, eftersom hon var kvinna. Den berömde matematikern Karl Weierstrass blev imponerad av hennes begåvning och undervisade henne därför privat i flera år.

År 1874 fick Sonja sin doktorexamen vid universitetet i Göttingen. Hon var en av de första kvinnorna i Europa som tog en doktorsgrad i matematik. Däremot var det fortfarande nästan omöjligt för en kvinna att få ett arbete som forskare, även om hon var skicklig.

Vändpunkten kom i Sverige. År 1884 fick hon en tjänst vid Stockholms högskola, och 1889 utnämndes hon till ordinarie professor. Därmed blev hon världens första kvinnliga professor i matematik och Sveriges första kvinnliga professor. Året innan, 1888, hade hon dessutom vunnit ett fint pris från den franska vetenskapsakademien för sitt arbete om hur en kropp roterar, vilket gjorde henne berömd i hela Europa.

Sonja var inte bara matematiker. Hon skrev också romaner och pjäser och kämpade för kvinnors rätt att utbilda sig. Hennes liv blev tyvärr kort. På vintern 1891 blev hon sjuk i influensa, som övergick i lunginflammation. Hon dog i Stockholm den 10 februari 1891, bara 41 år gammal. Idag minns vi henne som en pionjär som vägrade att acceptera att dörrar var stängda för henne.

## Ordlista

---

ORD	FÖRKLARING
begåvning	en stor talang eller förmåga
hinder	något som stoppar dig från att göra det du vill
på papperet	bara formellt, inte på riktigt
offentlig	öppen för alla människor
imponerad	mycket positivt överraskad av någon
doktorexamen	den högsta examen man kan ta vid ett universitet
ordinarie professor	en fast, riktig professor med full tjänst
vändpunkt	ett tillfälle då något viktigt ändras

---

<b>ORD</b>	<b>FÖRKLARING</b>
rotera	snurra runt, vrida sig runt
pionjär	en person som är först med något nytt
begåvad	en person som har stor talang
acceptera	gå med på, godta något

## Läsförståelsefrågor

---

1. Varför kunde Sonja inte studera vid universitetet i sitt hemland?
  1. Hon hade inga pengar.
  2. Kvinnor fick inte studera där.
  3. Hon bodde för långt bort.
2. Hur fick Karl Weierstrass undervisa Sonja?
  1. Han gav henne privatlektioner.
  2. Hon satt med på de stora föreläsningarna.
  3. Han skickade brev till henne.
3. Vad hände i Sonjas liv år 1889?
  1. Hon gifte sig.
  2. Hon flyttade till Tyskland.
  3. Hon blev ordinarie professor.
4. Vilket av detta var Sonja förutom matematiker?
  1. Läkare.
  2. Författare.
  3. Politiker.
5. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
  1. Sonja vann ett pris från den franska vetenskapsakademin.
  2. Sonja blev mer än sextio år gammal.
  3. Sonja hade en syster som också var matematiker.
6. Varför gifte sig Sonja med Vladimir Kovalevsky år 1868? Förklara med egna ord.
7. Vad betyder det att hon var "Sveriges första kvinnliga professor"? Skriv ett par meningar.
8. Varför kan man säga att Sonja var modig? (Du får tänka själv utifrån texten.)
9. Vad dog Sonja av?
  1. En olycka.
  2. Lunginflammation efter influensa.
  3. Hög ålder.
10. Förklara med egna ord varför Sonjas resa utomlands var så viktig för hennes karriär.

## Facit

1. 1. Kvinnor fick inte studera där.
2. 1. Han gav henne privatlektioner.
3. 1. Hon blev ordinarie professor.
4. 1. Författare.
5. 1. ja, b) nej, c) det står inte i texten.
6. Exempel på svar: Hon gifte sig för att få rätt att resa utomlands och studera, eftersom en gift kvinna kunde resa på ett sätt som en ogift kvinna inte fick. Äktenskapet var först bara formellt.
7. Exempel på svar: Det betyder att ingen kvinna i Sverige hade haft en sådan hög tjänst vid ett universitet före henne. Hon var alltså först av alla kvinnor i landet.
8. Exempel på svar: Hon var modig eftersom hon kämpade mot regler som stängde ute kvinnor och gav inte upp trots många hinder.
9. 1. Lunginflammation efter influensa.
10. Exempel på svar: Utomlands fanns lärare och universitet som till slut lät henne studera och ta examen, vilket inte var möjligt i Ryssland. Utan resan hade hon aldrig kunnat bli matematiker och professor.

*Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.*

### FÖR LÄRAREN

Temat är pionjärskap och kampen för kvinnors rätt till utbildning. Texten lämpar sig för samtal om hinder i samhället då och nu. Fråga 8 och 10 övar inferens och egen reflektion.

## Diskussionsfrågor

- Sonja måste resa till ett annat land för att få studera. Känner du någon, eller har du själv, varit tvungen att flytta för att kunna utbilda dig?
- Finns det yrken eller utbildningar som fortfarande är svårare att komma in i för vissa grupper? Ge exempel.
- Vad tror du gjorde att Sonja inte gav upp, trots alla hinder?
- **Skriv (5 meningar):** Beskriv en person du beundrar som har kämpat för att nå ett mål. Vad gjorde personen, och varför inspirerar det dig?

### Källor och faktagranskning

- Sofya Kovalevskaya - Wikipedia (engelska): [https://en.wikipedia.org/wiki/Sofya\\_Kovalevskaya](https://en.wikipedia.org/wiki/Sofya_Kovalevskaya)
- MacTutor History of Mathematics, University of St Andrews: <https://mathshistory.st-andrews.ac.uk/Biographies/Kovalevskaya/>

- Stockholms universitet, 'Sonya Kovalevsky - Sweden's first female professor': <https://www.su.se/english/about-the-university/cultural-heritage-and-history/the-history-of-stockholm-university/sonya-kovalevsky—swedens-first-female-professor>
- Encyclopaedia Britannica, 'Sofya Vasilyevna Kovalevskaya': <https://www.britannica.com/biography/Sofya-Vasilyevna-Kovalevskaya>
- Max-Planck-Gesellschaft, 'Mathematics opens up a new, wonderful world': <https://www.mpg.de/female-pioneers-of-science/sofia-kovalevskaya>

Fakta granskad i juni 2026. Nyckelfakta: Sonja Kovalevsky (ryska: Sofja Vasiljevna Kovalevskaja) föddes 15 januari 1850 i Moskva och dog 10 februari 1891 i Stockholm i lunginflammation efter influensa, 41 år gammal. Kvinnor fick inte studera vid universitet i Ryssland, så hon ingick 1868 ett (först formellt) äktenskap med Vladimir Kovalevsky för att kunna resa och studera utomlands. Hon studerade privat för Karl Weierstrass i Berlin och tog doktorsexamen i Göttingen 1874. 1888 vann hon Prix Bordin av franska vetenskapsakademien för sitt arbete om en roterande kropp (Kovalevskys snurra). 1884 blev hon lektor/professor vid Stockholms högskola och 1889 utnämndes hon till ordinarie professor - världens första kvinnliga matematikprofessor och Sveriges första kvinnliga professor. Osäkerhet: hon kallas i svenska källor oftast Sonja Kovalevsky; namnet translittereras även Sofia/Sofja Kovalevskaja. Bilden är daterad 'strax efter 1880' med okänd fotograf och är public domain.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.